

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Opolu

'LOP.410.10.2.2025

**Pan
Arkadiusz Wiśniewski
Prezydent Miasta Opola
Urząd Miasta Opole
Rynek 1A
45-015 Opole**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/032 - Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w formie środowiskowych domów samopomocy

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta Opole ¹ ul. Rynek 1A, 45-015 Opole
Kierownik jednostki kontrolowanej	Arkadiusz Wiśniewski, Prezydent Miasta Opola
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozpoznanie, analiza i zaspokajanie potrzeb dotyczących świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług w ramach środowiskowych domów pomocy samopomocy 2. Rozdysponowanie i wykorzystywanie środków finansowych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy 3. Sprawowanie nadzoru i kontroli nad procesem funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 z wykorzystaniem dowodów i informacji sporządzonych przed i po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Opolu
Kontroler	Agnieszka Roszczak-Fedorowicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LOP/95/2025 z 23 lipca 2025 r. (akta kontroli str. 1, 2-16)

¹ Dalej: UM lub Urząd.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie rozpoznanie w latach 2022-2024 przez kontrolowaną jednostkę potrzeb w zakresie opieki nad osobami z zaburzeniami psychicznymi oraz wykorzystanie środków przeznaczonych na funkcjonowanie dwóch Środowiskowych Domów Samopomocy w Opolu⁴.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W UM podejmowane były działania w celu zwiększenia liczby miejsc w Środowiskowych Domach Samopomocy⁵ funkcjonujących na terenie Opola. Pomimo tego dostępność tych usług nie zaspokajała w pełni potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi, zainteresowanych otrzymaniem tego typu wsparcia. Liczba osób oczekujących na przyjęcie do ww. ŚDS-ów wynosiła od dwóch do 19 osób. W UM prawidłowo rozdysponowywano oraz rozliczano środki finansowe przekazane przez Wojewodę Opolskiego na bieżące prowadzenie oraz rozwój infrastruktury ww. domów. Osoby z zaburzeniami psychicznymi były kierowane do ŚDS na podstawie decyzji wydawanych przez upoważnionego w tym zakresie Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu, po uprzednim ustaleniu terminu przyjęcia takiej osoby z kierownikiem ŚDS. Pracownicy Urzędu rzetelnie prowadzili nadzór w zakresie usług świadczonych przez oba ŚDS, m.in. poprzez weryfikację dokumentów rozliczeniowych i sprawozdawczych ŚDS-ów, a także uczestnicząc w kontrolach wykorzystania przekazanych im dotacji celowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznanie, analiza i zaspokajanie potrzeb dotyczących świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi usług w ramach środowiskowych domów samopomocy

Opis stanu faktycznego

1.1. W Urzędzie gromadzone były dane o aktualnej strukturze demograficznej miasta Opola ze wskazaniem liczby osób z zaburzeniami psychicznymi. W latach objętych kontrolą korzystano z danych statystycznych oraz zasięgano informacji⁷ niezbędnych do opracowania programów i sporządzenia strategii, w tym m.in.: Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Opola na lata 2017-2022 oraz lata 2023-2030, Miejskiego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025, Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Opola na lata 2021-2025⁸. W Programie Ochrony Zdrowia

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Pierwszy prowadzony w formie jednostki organizacyjnej i budżetowej gminy, a drugi prowadzony na zalecenie miasta Opole przez organizację pozarządową.

⁵ Dalej: ŚDS lub dom.

⁶ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Opolskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia (dalej OOW NFZ), Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego (dalej OUW), Miejskiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opolu, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opolu, Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego im. Św. Jadwigi w Opolu.

⁸ W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych określono sposób i terminy realizacji poszczególnych celów, mierniki oraz koszty realizacji i źródło finansowania. Wskazano również konkretne jednostki organizacyjne gminy odpowiedzialne za koordynację i realizację poszczególnych celów wraz z okresem ich realizacji.

Psychicznego dla Miasta Opola opracowanym na lata 2023-2030⁹ określono kierunki działań miasta Opola w zakresie m.in.: poprawy jakości życia osób z zaburzeniami psychicznymi. Głównym celem programu było określenie działań umożliwiających osobom z tymi zaburzeniami większy dostęp do wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb. Według danych zawartych w programie, liczba mieszkańców miasta Opola (na 31 grudnia 2020 r.) wynosiła 127,5 tys. zł. W programie wskazano, że liczba mieszkańców ze zdiagnozowanymi zaburzeniami psychicznymi i upośledzeniem umysłowym, według danych Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opolu oraz wydanych orzeczeń dla osób przed 16 rokiem życia w latach 2017-2021 – wynosiła 49 osób, a dla osób powyżej 16 roku życia – 795. W dokumencie tym wskazano również zadania realizowane przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu¹⁰ (m.in. w zakresie kierowania osób zainteresowanych przyjęciem do ŚDS) oraz dane dotyczące liczby osób korzystających z usług obu ŚDS funkcjonujących w Opolu (w latach 2017-2021 liczba tych osób wynosiła od 120 do 155). W programie określono także, że realizacja poszczególnych zadań będzie odbywała się przy współpracy z instytucjami i organizacjami odpowiedzialnymi za funkcjonowanie poradnictwa psychospołecznego oraz interwencji kryzysowej, podmiotami leczniczymi, placówkami oświatowymi, OOW NFZ i organizacjami pozarządowymi¹¹.

Prezydent Miasta Opola zarządzeniem z 21 maja 2021 r.¹², powołał Miejski Zespół koordynujący działania i monitorujący realizację zadań dotyczących promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki zaburzeń psychicznych. W skład tego zespołu wchodził przedstawiciel: Urzędu; jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, opieki zdrowotnej i oświaty; placówek realizujących zadania z zakresu ochrony zdrowia psychicznego oraz pozarządowych organizacji samopomocowych¹³. W okresie objętym kontrolą sporządzane były także analizy dotyczące zapotrzebowania na inne formy wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (m.in.: warsztaty terapii zajęciowej¹⁴, domy pomocy społecznej¹⁵). Miasto Opole jest realizatorem usług opiekuńczych w środowisku zamieszkania kierowanych do osób samotnych, które z powodu wieku, choroby lub innych

⁹ Stanowiącym załącznik do Uchwały Nr LXVII/1196/23 Rady Miasta Opola z dnia 16 stycznia 2023 r. w sprawie przyjęcia Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Opola na lata 2023-2030; dalej: program.

¹⁰ Dalej: MOPR.

¹¹ Przy opracowywaniu programu korzystano m.in. z danych statystycznych z Głównego Urzędu Statystycznego, danych dotyczących struktury demograficznej (liczby mieszkańców miasta Opola), a także danych dotyczących zasobów psychiatrycznej opieki zdrowotnej (m.in. liczby hospitalizacji mieszkańców miasta Opola w Oddziale Psychiatrii dla Osób Dorosłych, działalności poradni zdrowia psychicznego w Opolu oraz działalności oddziałów dziennych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Opolu).

¹² Nr OR-I.0050.242.2021.

¹³ Z informacji przekazanej przez Wojewodę Opolskiego (pismo z 22 października 2025 r.) wynikało, że Opolski Urząd Wojewódzki w Opolu nie prowadził statystyk obejmujących dane w zakresie potrzeb dotyczących świadczenia osobom z zaburzeniami psychicznymi.

¹⁴ Prowadzone od 2022 r. przez Fundację Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym. Uczestnikami ww. warsztatów były osoby, które ukończyły 18 rok życia i posiadały orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym wraz ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej.

¹⁵ W latach 2022-2024 do sześciu domów pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych oraz domów pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie i dla osób niepełnosprawnych intelektualnie z miasta Opola skierowano odpowiednio: 15, 9 i 13 osób przewlekle psychicznie chorych oraz po osiem osób w latach 2022-2023 i pięć osób w 2024 r. niepełnosprawnych intelektualnie.

przyczyn wymagają pomocy innych osób. Szczegółowe dane dotyczące ww. udzielanego wsparcia przez gminę za lata 2022-2024 zawarte były w *Ocenie zasobów pomocy społecznej*.

(akta kontroli str. 1560-1598)

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że *dane statystyczne aktualizowano corocznie w ramach sporządzania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, która jest źródłem informacji na temat danych statystycznych z różnych obszarów pomocy społecznej oraz zdrowia publicznego. Źródłem bieżącej wiedzy są także sprawozdania aktualizowane corocznie, np. sprawozdanie z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu za lata: 2022, 2023 i 2024.*

(akta kontroli str. 1691)

Liczbę świadczonych usług, realizowanych przez miasto Opole, uzależniono od możliwości lokalowych ŚDS Magnolia¹⁶. Standardy w zakresie wymogów dotyczących ŚDS, w tym dotyczące obiektów, w których świadczone były usługi dla osób z zaburzeniami psychicznymi, określało rozporządzenie rozporządzeniu Ministra Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy¹⁷. Z uwagi na ograniczenia lokalowe w ŚDS Magnolii i potrzebę dostosowania do standardów wynikających z rozporządzenia w sprawie ŚDS (tj. zapewnienia powierzchni użytkowej na jednego uczestnika nie mniej niż 8 m²), od 1 stycznia 2023 r. zmniejszona została liczba osób, które mogły korzystać z usług w tym domu (typ C) – z 30 do 24.

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że *miasto Opole przeprowadziło analizę zapotrzebowania na usługi domu typu C. Zgodnie ze specyfiką schorzeń związanych z procesem starzenia się, działalność ŚDS Magnolia w Opolu (typu C), dotyczyła uczestników w wieku senioralnym z zaburzeniami neurodegeneracyjnymi, objawiającymi się w postaci chorób otępiennych o różnej etiologii. Z analiz oraz praktyki realizowanej w ŚDS Magnolia w Opolu wyniknęły wnioski dotyczące potrzeb w zakresie zapewnienia wsparcia dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, objęte działalnością domu typu – C, w szczególności dla osób z chorobami otępiennymi. Stwierdzono konieczność zwiększenia dostępności usług ŚDS Magnolia w Opolu (typu C) poprzez zwiększenie liczby miejsc statutowych z 24 do 60. Zapotrzebowanie to było zgodne z realizowaną polityką społeczną miasta Opola na podstawie istniejących i przewidywanych potrzeb w zakresie zwiększenia liczby miejsc w tym domu.*

(akta kontroli str. 1684-1722)

Potrzebę zwiększenia miejsc uczestników w ŚDS Magnolia w Opolu (typu C) uwzględniono w następujących dokumentach: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Opola na lata 2021–2025, *System wsparcia dla osób zaburzonych psychicznie w województwie opolskim – stan aktualny i docelowy do 2025 r.*¹⁸ (dokument opracowany przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu), Program Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Opola na lata 2023-2030. Wniosek dotyczący zapotrzebowania na środki finansowe

¹⁶ Dalej: ŚDS Magnolia.

¹⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 249. Dalej: rozporządzenie w sprawie ŚDS.

¹⁸ W treści tego dokumentu zawarto prognozę dotyczącą zwiększenia liczby miejsc w ŚDS w mieście Opolu ogółem do 154, w tym do 38 miejsc typu C.

przeznaczone na rozwój i utrzymanie ŚDS w 2024 r. (w tym na rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychiczne – typ C) złożony został do Wojewody Opolskiego 11 grudnia 2023 r. W uzasadnieniu do tego wniosku wskazano m.in. na opracowanie dokumentacji projektowej na adaptację budynku lub budowę obiektu, celem zwiększenia liczby miejsc w ŚDS Magnolia w Opolu (typu C) do 60 miejsc statutowych. Działania podejmowane przez kontrolowaną jednostkę w zakresie pozyskania środków finansowych dla ŚDS opisano w pkt. 2 niniejszego wystąpienia pokontrolnego.

(akta kontroli str. 1688-1689)

1.2. W latach 2022-2024 na terenie miasta Opola funkcjonowały dwa ŚDS:

a) ŚDS Magnolia, jako samodzielna jednostka organizacyjna i budżetowa Gminy Opole. Jednostka ta realizowała zadania wynikające z art. 18 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹⁹, polegające na prowadzeniu i rozwoju infrastruktury domów dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Dom ten świadczył usługi dla osób przewlekłe psychicznie chorych (typ A), osób z niepełnosprawnością intelektualną (typ B) i dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych (typ C)²⁰. Liczba miejsc według stanu na poszczególne lata objęte kontrolą, wynosiła: 90.²¹, 84.²² i 84.²³;

b) Środowiskowy Dom Samopomocy Fundacji – Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu²⁴, prowadzony był na zlecenie miasta Opola, na podstawie art. 25 ust. 1 uops. Zgodnie z tym przepisem organy administracji samorządowej mogą zlecać realizację zadania z zakresu pomocy społecznej udzielając dotacji na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zleconego zadania organizacjom pozarządowym, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie²⁵ oraz podmiotom wymienionym w art. 3 ust. 3 ww. ustawy, prowadzącym działalność w zakresie pomocy społecznej. Umowę z Fundacją na realizację zadania publicznego pn. *Prowadzenie w latach 2022-2024 ośrodka wsparcia dziennego – środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi* zawarto 31 grudnia 2021 r. Fundacja w ramach ww. zadania publicznego prowadziła działalność na rzecz osób z niepełnosprawnością, zamieszkałych na terenie miasta Opola, skierowanych na podstawie decyzji administracyjnych wydanej przez Dyrektora MOPR. ŚDS Fundacji Dom świadczył usługi dla osób z niepełnosprawnością intelektualną (typ B), a liczba miejsc statutowych w latach 2022-2024 wynosiła 40.

W latach objętych kontrolą ww. ŚDS-y nie świadczyły usług całodobowych.

(akta kontroli str. 5-7, 1583-1584)

¹⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1283, ze zm. Dalej: uops.

²⁰ Uchwała nr XLVIII/454/97 Rady Miasta Opola z dnia 20 listopada 1997 r. w sprawie utworzenia Środowiskowego domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Opolu.

²¹ Typ A – 30 miejsc, typ B – 30 miejsc i typ C – 30 miejsc.

²² Typ A – 30 miejsc, typ B – 30 miejsc i typ C – 24 miejsca.

²³ Typ A – 30 miejsc, typ B – 30 miejsc i Typ C – 24 miejsca.

²⁴ Dalej: ŚDS Fundacji Dom.

²⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, ze zm.

W latach 2023-2024 liczba osób oczekujących na przyjęcie do ŚDS Magnolia wynosiła odpowiednio: trzy i dziewięć²⁶.

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej wyjaśniła, że *ŚDS Magnolia jest domem, w którym z usług korzystają osoby zakwalifikowane do typu A, B i C. Najczęściej występuje rotacja osób zakwalifikowanych do typu C, ponieważ są to osoby w starszym wieku z chorobami typu otępiennego. Miejsca w tej grupie osób zwalniają się z powodu pogorszenia stanu zdrowia, przeniesienia do placówki całodobowej opieki lub śmierci.*

(akta kontroli str. 7-8, 1691)

W latach objętych kontrolą liczba osób korzystających z usług ŚDS Magnolia wynosiła odpowiednio: 110, 109 i 113 (w tym liczba osób nowoprzyjętych w tym okresie wynosiła odpowiednio: 21, 19 i 24). W latach 2022-2024 liczba uczestników, którzy zaprzestali korzystania z usług ŚDS Magnolia wynosiła odpowiednio: 20, 21 i 25 osób.

W 2022 r. osiem osób zrezygnowało z powodu pogorszenia stanu zdrowia, sześć osób umieszczono w domu pomocy społecznej, dwie osoby umieszczono w zakładzie opiekuńczo leczniczym, jedną osobę zatrudniono w zakładzie aktywności zawodowej, jedna osoba usamodzielniała się, jedna osoba podjęła pracę, a jedna osoba zmarła. W 2023 r. osiem osób zrezygnowało z powodu pogorszenia stanu zdrowia, sześć osób zrezygnowało z usług ŚDS, trzy osoby umieszczono w domu pomocy społecznej, jedną osobę umieszczono w zakładzie opiekuńczo leczniczym, jedna osoba podjęła pracę, jedna osoba zmieniła miejsce zamieszkania, a jedna osoba zmarła. W 2024 r. dziewięć osób zrezygnowało z powodu pogorszenia stanu zdrowia, osiem osób zrezygnowało z usług ŚDS, dwie osoby umieszczono w domu pomocy społecznej, dwie osoby umieszczono w zakładzie opiekuńczo leczniczym, jedna osoba podjęła pracę, jedna osoba zmieniła miejsce zamieszkania, a dwie osoby zmarły.

(akta kontroli str. 7-8)

W latach 2022-2024 liczba osób oczekujących na przyjęcie do ŚDS Fundacji Dom wynosiła odpowiednio: dwie, dziewięć i 19²⁷.

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej wyjaśniła, że *okres oczekiwania na przyjęcie do ŚDS-u wynika z niewielkiej rotacji uczestników. Rezygnacja z usług występuje tylko z przyczyn losowych, np. postęp choroby, śmierć rodzica/opiekuna prawnego i konieczność umieszczenia takiej osoby w placówce całodobowej, zmiany miejsca zamieszkania. Do ŚDS w Opolu trafiają osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Specyfika niepełnosprawności tych osób wymaga ciągłej rehabilitacji społecznej, terapii zajęciowej i rehabilitacji ruchowej, poznawczej i integracji społecznej, a oferta tego domu zabezpiecza ciągłość udzielanego wsparcia i gwarantuje możliwość funkcjonowania osób na możliwie najwyższym poziomie.*

(akta kontroli str. 8, 1691)

W każdym roku objętym kontrolą liczba osób korzystających z usług ŚDS Fundacji Dom wynosiła po 42 osoby²⁸. W latach 2022-2024 liczba osób, które

²⁶ W 2022 r. nie było osób oczekujących. Średni czas oczekiwania wynosił średnio pięć i pół miesiąca (według danych dotyczących liczby osób oczekujących na 31 grudnia 2023 r. i 31 grudnia 2024 r.).

²⁷ Średni czas oczekiwania wynosił średnio 36 miesięcy (według liczby osób oczekujących na 31 grudnia 2023 r. i 31 grudnia 2024 r.).

²⁸ Liczba osób nowoprzyjętych w tym okresie wynosiła odpowiednio: dwie, jedna i dwie osoby.

przestały korzystać z usług ww. ŚDS wynosiła odpowiednio: cztery²⁹, dwie³⁰ i jedna osoba³¹. W latach objętych kontrolą na terenie miasta Opola nie utworzono klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi z uwagi na brak środków finansowych. Miasto Opole dwukrotnie ubiegało się o środki finansowe do Wojewody Opolskiego na utworzenie klubu samopomocy dla 40 osób, przedkładając analizę potrzeb w tym zakresie (co opisano w pkt. 2.2. nieniniejszego wystąpienia pokontrolnego).

(akta kontroli str. 9, 1692)

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że *osoba, która zamierza skorzystać z usług ŚDS lub też rodzic/opiekun prawny, kontaktują się z wybranym domem, gdzie następnie zapraszani są na spotkanie w jego siedzibie. W trakcie spotkania następuje rozpoznanie potrzeb osoby z zaburzeniami psychicznymi w zakresie niezbędnego dla niej wsparcia. Natomiast osoby zainteresowane informowane są o zasadach kierowania do ŚDS. Informowani są również o usługach i formach wsparcia. Na bieżąco prowadzona jest strona internetowa dotycząca ŚDS informująca o prowadzonej działalności oraz przekazywane są zainteresowanym, rodzicom/opiekunom prawnym wszelkie informacje w formie bezpośredniej. Osobie zainteresowanej informacje przekazywane są także w formie (...). Dodatkowo osobom, które nie mają wiedzy o rejonach opiekuńczych Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Opolu, przekazywane są ich numery telefonów i adresy siedzib, celem złożenia wniosku do ŚDS. Następnie uzgadniany jest termin przyjęcia do ŚDS (...) Natomiast w przypadku braku aktualnie wolnego miejsca, osoba wpisywana jest na listę oczekujących (...).*

(akta kontroli str. 9)

1.3. W latach objętych kontrolą proces rozpatrywania wniosków o skierowanie do ŚDS rozpoczynał się od złożenia wniosku w ośrodku pomocy społecznej właściwym dla miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o takie wsparcie. W mieście Opolu prowadzenie postępowań dotyczących skierowania do ŚDS powierzone zostało MOPR. Do wniosków o takie skierowanie wnioskodawcy byli zobowiązani załączyć następujące dokumenty: zaświadczenie lekarskie wydane przez lekarza specjalistę z dziedziny psychiatrii lub neurologii o występujących zaburzeniach psychicznych, zaświadczenie od lekarza rodzinnego o stanie zdrowia i o braku przeciwwskazań do uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez ŚDS wraz z informacją o sprawności w zakresie lokomocji osób z niepełnosprawnością fizyczną oraz orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (o ile takie były wydane). Z osobą składającą wniosek o przyjęcie do ŚDS przeprowadzany był wywiad środowiskowy przez pracownika MOPR³². Skierowanie osoby do ŚDS następowało na podstawie decyzji administracyjnej wydanej przez Dyrektora MOPR, po uprzednim uzyskaniu od kierownika ŚDS pisemnej informacji o możliwym terminie przyjęcia. Pierwsza decyzja administracyjna uprawniająca do korzystania z usług ŚDS wydawana była na czas określony (nie dłuższy niż trzy

²⁹ Z powodu śmierci.

³⁰ Jedna osoba z powodu umieszczenia w zakładzie opiekuńczo-leczniczym oraz jedna osoba z powodu umieszczenia w placówce opieki całodobowej.

³¹ Z powodu umieszczenia w placówce opieki całodobowej.

³² Lub gminnego ośrodka pomocy społecznej w przypadku, gdy osoba zainteresowana skierowaniem do ŚDS mieszkała poza Opolem.

miesiące), w celu oceny możliwości zaproponowania indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego. Kolejne decyzje administracyjne wydawano również na czas określony, po uprzednim uzgodnieniu z Dyrektorem ŚDS-u okresu, na jaki uczestnik zostanie przyjęty. W przypadku osób będących mieszkańcami innej gminy niż miasto Opole, ale z którą miasto Opole zawarło porozumienie, ośrodek pomocy społecznej (właściwy dla tej osoby ze względu na zamieszkanie) kierował wnioski tych osób o przyjęcie do ŚDS oraz zebraną dokumentacją do MOPR, w którym na tej podstawie wydawana była decyzja administracyjna.

W latach 2022-2024 miasto Opole zawarło cztery porozumienia z gminami: Komprachcice, Prószków, Turawa i Niemodlin³³, których przedmiotem było powierzenie przez te gminy realizacji zadania publicznego miastu Opole.

W latach objętych kontrolą wszystkie wnioski (452) o skierowanie do ŚDS zostały rozpatrzone w MOPR pozytywnie (150 wniosków w 2022 r., 149 wniosków w 2023 r. i 153 wniosków w 2024 r.). Na podstawie ww. wniosków, Dyrektor MOPR wydał łącznie 452 decyzje administracyjne kierujące do ŚDS: 327 decyzji administracyjnych kierujących do ŚDS Magnolia (odpowiednio: 109 w 2022 r., 107 w 2023 r. i 111 w 2024 r.), a także 125 decyzji administracyjnych kierujących do ŚDS Fundacji Dom (odpowiednio: 41 decyzji w 2022 r., 42 decyzje w 2023 r. i 42 decyzje w 2024 r.). W 2022 r. Dyrektor MOPR wydał dwie decyzje administracyjne osobom z gminy Turawa, jednej osobie z gminy Komprachcice i jednej osobie z gminy Prószków, w 2023 r. jednej osobie z gminy Komprachcice, a w 2024 r. dwóm osobom z gminy Komprachcice i jednej osobie z gminy Niemodlin.

W latach 2022-2024 nie stwierdzono przypadków wniesienia odwołania od wydanych przez Dyrektora MOPR decyzji administracyjnych w sprawie skierowania do ŚDS. Nie stwierdzono również przypadków kierowania osób z zaburzeniami psychicznymi do ŚDS prowadzonego przez inną gminę/powiat, niż właściwa ze względu na miejsce zamieszkania tych osób.

(akta kontroli str. 9-10, 1548-1559, 1583-1584)

W latach 2022-2024 w MOPR prawidłowo rozpatrywano wnioski o skierowanie do ŚDS. Analiza objętych badaniem 15 wniosków oraz wydanych na ich podstawie decyzji administracyjnych³⁴ kierujących do ŚDS Magnolia i ŚDS Fundacji Dom nie wykazała nieprawidłowości. Ww. decyzje administracyjne wydane były na podstawie m.in.: art.104 oraz 108 § 1 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego³⁵, art. 8, 18 ust. 1 pkt 5, 51a-c, 106 ust. 1 uops, art. 9 ust. 1-2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego³⁶. Objęte badaniem decyzje zawierały pouczenia m.in.: o możliwości odwołania do Samorządowego Kolegium Odwoławczego oraz zmiany decyzji w przypadku zmiany sytuacji osobistej, dochodowej i majątkowej. Do decyzji administracyjnych dołączano m.in: kwestionariusz rodzinnego

³³ Porozumienie z 12 lutego 2020 r. zawarte pomiędzy miastem Opole a Gminą Komprachcice. Porozumienie z 27 sierpnia 2020 r. zawarte pomiędzy miastem Opole a Gminą Prószków. Porozumienie z 10 września 2021 r. zawarte pomiędzy miastem Opole a Gminą Turawa. Porozumienie z 12 kwietnia 2023 r. zawarte pomiędzy miastem Opole a Gminą Niemodlin.

³⁴ Po pięć wniosków i wydanych na ich podstawie decyzji administracyjnych przez Dyrektora MOPR w latach 2022-2024.

³⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 572, ze zm. Dalej: kpa.

³⁶ Dz.U. z 2024 r. poz. 917.

wywiadu środowiskowego, protokół przyjęcia podania, oświadczenie o stanie majątkowym, oświadczenie o dochodach, zaświadczenie lekarza psychiatry/neurologa, zaświadczenie lekarskie (internista), wypis z treści orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych³⁷ zaświadczenie o pobieranym dodatku mieszkaniowym, zaświadczenie ZUS o pobieranej emeryturze/rencie, oświadczenie o zgodzie na przetwarzanie danych osobowych, zaświadczenie MOPR o zakwalifikowaniu do typu ŚDS. Ponadto w decyzjach administracyjnych każdorazowo zawarto pouczenie o konieczności poinformowania organu o okolicznościach wskazanych w art. 109 ww. uops.

(akta kontroli str. 1599-1630)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W kontrolowanej jednostce prawidłowo i rzetelnie rozpoznawane były potrzeby miasta Opola w zakresie wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi udzielanego w ramach ŚDS. W latach 2022-2024 jednak nie w pełni zaspokajano te potrzeby, z uwagi na ograniczoną liczbę miejsc statutowych domów funkcjonujących na terenie Opola. Świadczenie usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi przez ośrodki wsparcia uwzględnione było m.in. w Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego dla Miasta Opola, Miejskim Programie Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 oraz Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Opola na lata 2021-2025. Wnioski o skierowanie do ŚDS oraz załączone do wniosku dokumenty podlegały każdorazowo weryfikacji, a skierowanie następowało w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez uprawniony organ pomocy społecznej.

OBSZAR

2. Rozdysponowanie i wykorzystanie środków finansowych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy

Opis stanu
faktycznego

2.1. W latach objętych kontrolą miasto Opole przeprowadziło dwa postępowania konkursowe dotyczące zlecenia zadania prowadzenia jednostki pomocy społecznej w formie ŚDS (art. 25 ust. 1 uops), które wygrała Fundacja Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu, i tak:

1) 26 listopada 2021 r. konkurs otwarty na realizację zadania pn. *Prowadzenie w latach 2022-2024 ośrodka wsparcia dziennego – środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi*;

2) 29 listopada 2024 r. konkurs otwarty na realizację zadania pn. *Prowadzenie w latach 2025-2027 ośrodka wsparcia dziennego – środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi*.

Badanie dokumentacji ww. postępowań konkursowych³⁸ wykazało, że przeprowadzono je zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (art. 11-16

³⁷ Dalej: ZUS.

³⁸ Zarządzenie Nr OR.I-0050.649.2021 Prezydenta Miasta Opola z dnia 26 listopada 2021 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na prowadzenie realizacji zadania publicznego oraz zarządzenie Nr OR.I-0050.688.2021 Prezydenta Miasta Opola z dnia 16 grudnia 2021 r. w sprawie powołania Komisji Konkursowej opiniującej oferty na powierzenie w latach 2022-2024 (...) zadań publicznych z zakresu pomocy społecznej. Zarządzenie Nr OR.I-0050.799.2024 Prezydenta Miasta

ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Konkursy te zrealizowano na podstawie obowiązujących zasad w tym m.in. regulaminu dotacji na realizację zadań w obszarze pożytku publicznego³⁹.

(akta kontroli str. 237, 239-240, 249-281, 282-393)

Zlecenie ww. zadania wpisywało się w założenia ujęte w wieloletnim programie współpracy Miasta Opola z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami na lata 2022-2024⁴⁰ oraz na lata 2025-2027⁴¹ oraz programie współpracy Miasta Opola z organizacjami pozarządowymi i innymi uprawnionymi podmiotami na 2022 r.⁴² oraz na 2025 r.⁴³

W latach objętych kontrolą nie wystąpiły przypadki zlecenia prowadzenia ŚDS organizacjom pozarządowym z pominięciem przeprowadzenia procedury otwartego konkursu ofert.

(akta kontroli str. 239, 282-393)

2.2. W latach 2021-2024 miasto Opole złożyło pięć wniosków do Wojewody Opolskiego w sprawie potrzeb finansowych na rozwój infrastruktury, które dotyczyły rozwoju sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi⁴⁴. Wysokość wnioskowanych przez miasto Opole środków finansowych z rezerwy celowej wynosiła: 334,2 tys. zł w 2022 r., 552 tys. zł w 2023 r., 652 tys. zł w 2024 r.⁴⁵

Na podstawie ww. wniosków Wojewoda Opolski przekazał środki finansowe w łącznej wysokości 121 tys. zł (55 tys. zł w 2022 r., 24 tys. zł w 2023 r. i 42 000 zł w 2024 r.). Wysokość wydatkowanych środków finansowych w poszczególnych latach wynosiła: 55 tys. zł w 2022 r., 24 tys. zł w 2023 r. i 41,9 tys. zł w 2024 r.⁴⁶ Uzyskane środki umożliwiły ŚDS Magnolia zakup komputerów, wyposażenia do pracowni kulinarnej oraz wyremontowanie części dachu w budynku, a ŚDS Fundacji Dom – zakup wyposażenia, tj.: tablicy interaktywnej, urządzeń terapeutycznych, mebli, materacy piankowych, zestawu komputerowego, rzutnika do grafiki o różnych efektach świetlnych i stymulacji zmysłów, a także urządzenia wielofunkcyjnego do treningów kulinarnych.

Opola z dnia 29 listopada 2024 r. w sprawie ogłoszenia otwartego konkursu ofert na prowadzenie realizacji zadania publicznego oraz zarządzenie Nr OR.I-0050.799.2024 Prezydenta Miasta Opola z dnia 9 grudnia 2024 r. w sprawie powołania Komisji Konkursowej opiniującej oferty na powierzenie w latach 2025-2027 (...) zadań publicznych z zakresu pomocy społecznej (...).

³⁹ Zarządzenie Nr OR.I-0050.79.2021 Prezydenta Miasta Opola z dnia 1 marca 2021 r. zmienione zarządzeniami Prezydenta Miasta Opola: Nr OR.I-0050.307.2022 z dnia 27 maja 2022 r. i Nr OR.I-0050.252.2024 z dnia 16 kwietnia 2024 r., Nr OR.I-0050.311.2024 z dnia 10 maja 2024 r. i Nr OR.I-0050.382.2024 z dnia 17 czerwca 2024 r.

⁴⁰ Uchwała XLVII/900/21 Rady Miasta Opola z 25 listopada 2021 r.

⁴¹ Uchwała IX/128/24 Rady Miasta Opola z 28 listopada 2025 r.

⁴² Uchwała XLVII/899/21 Rady Miasta Opola z 25 listopada 2022 r.

⁴³ Uchwała IX/127/24 Rady Miasta Opola z 28 listopada 2025 r.

⁴⁴ 20 stycznia 2022 r. PS.8110.2.2022 – PS.KW-000185/22, 2 grudnia 2022 r. PS.8110.7.2022 – PS.KW-002334/22, 11 grudnia 2023 r. PS.8120.16.2.2023 – PS.KW-003005/23, 14 grudnia 2023 r. PS.8120.16.2.2023 – PS.KW-003041/23, 9 lipca 2024 r. PS.8120.16.2.2023 – PS.KW-001827/24.

⁴⁵ 582 tys. zł i 70 tys. zł.

⁴⁶ ŚDS Magnolia (otrzymał i wydatkował środki w wysokości 10 tys. zł w 2022 r. i 24 tys. zł w 2023 r.), ŚDS Fundacji Dom (otrzymał i wydatkował środki w wysokości 45 tys. zł w 2022 r. oraz z otrzymanych w 2024 r. środków w wysokości 42 tys. zł wydatkował 41,9 tys. zł - niewykorzystane środki zwrócono 16 stycznia 2023 r. na konto Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego). W 2023 r. nie przyznano środków finansowych ŚDS Fundacji Dom, a w 2024 r. ŚDS Magnolia.

Ww. środki finansowe zostały wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem, a także prawidłowo rozliczone. Kwoty środków finansowych przekazanych ww. dwóm ŚDS przez miasto Opole odpowiadały wielkościom otrzymanym na ten cel od Wojewody Opolskiego (dotacje celowe na realizację zadań zleconych z budżetu państwa dla gminy Opole - dział 852, rozdział 85203, paragraf 2010).

(akta kontroli str. 240, 241, 413, 417, 435, 443, 394-471, 472-532, 1159)

W latach 2022-2024 łączna wysokość środków finansowych przyznanych nw. ŚDS oraz ich wydatkowanie przedstawiało się następująco:

- 1) ŚDS Magnolia: - w 2022 r. otrzymał 2 257, 6 tys. zł i wydatkował 2 257,5 tys. zł (na bieżące prowadzenie ŚDS otrzymał 2 247,6 tys. zł⁴⁷ i wydatkował 2 247,5 tys. zł oraz 24 tys. zł z dotacji rezerwy celowej jako środki inwestycyjne na rozwój infrastruktury); - w 2023 r. otrzymał 2 524,7 tys. zł i wydatkował 2 524 tys. zł (na bieżące prowadzenie ŚDS otrzymał 2 500,7 tys. zł⁴⁸ i wydatkował 2 500 tys. zł oraz 10 tys. zł z dotacji rezerwy celowej jako środki inwestycyjne na rozwój infrastruktury); - w 2024 r. otrzymał 2 669,3 tys. zł i wydatkował 2 664,6 tys. zł (na bieżące prowadzenie ŚDS otrzymał 2 529,7 tys. zł⁴⁹ i wydatkował 2 529, 7 tys. zł oraz otrzymał 139,7 tys. zł i wykorzystał 135 tys. zł z dotacji rezerwy celowej na dodatki motywacyjne dla pracowników jednostek pomocy społecznej);
- 2) ŚDS Fundacji Dom: - w 2022 r. otrzymał i wydatkował 1 128,9 tys. zł (na bieżące prowadzenie ŚDS otrzymał i wydatkował 1 083,9 tys. zł⁵⁰ oraz 45 tys. zł z dotacji rezerwy celowej jako środki inwestycyjne na rozwój infrastruktury); w 2023 r. otrzymał i wydatkował 1 254,2 tys. zł⁵¹ na bieżące utrzymanie ŚDS; w 2024 r. otrzymał 1 449,2 tys. zł i wydatkował 1 448,5 tys. zł (na bieżące prowadzenie ŚDS otrzymał i wydatkował 1 317,3 tys. zł⁵² (raz 42 tys. zł z dotacji rezerwy celowej jako środki inwestycyjne na rozwój infrastruktury).

(akta kontroli str. 1180-1185)

W latach objętych kontrolą miasto Opole, ubiegając się o środki finansowe na działalność ŚDS oraz na utworzenie klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi podejmowało działania w celu uzgodnienia z Wojewodą Opolskim możliwości sfinansowania tych zadań ze środków budżetowych. I tak:

- w 2022 r. Prezydent Miasta Opole zwrócił się (20 stycznia 2022 r.) do Wojewody Opolskiego z wnioskiem o zapewnienie na ten rok środków finansowych w wysokości 279 tys. zł na utworzenie klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla 40 osób oraz na doposażenie funkcjonujących ŚDS. W odpowiedzi na ten wniosek⁵³ wnioskodawca został poinformowany o przekazaniu z rezerwy celowej 55 tys. zł na bieżące prowadzenie ŚDS oraz o braku środków na utworzenie klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

⁴⁷ W tym 73,3 tys. zł – środki finansowe przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁴⁸ W tym 123,6 tys. zł – środki finansowe przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁴⁹ W tym 123,6 tys. zł środki finansowe przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁵⁰ W tym 113,4 tys. zł – środki przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁵¹ W tym 132,3 tys. zł – środki przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁵² W tym 135,2 tys. zł – środki przyznane i wykorzystane z programu „Za życiem”.

⁵³ Pismo Dyrektora Wydziału Polityki Społecznej OUW z 4 maja 2022 r., znak: PS.II.3146.3.1.2022.PO.

W związku z tą informacją miasto Opole, 26 lipca 2022 r.⁵⁴ zwróciło się do Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z prośbą o dofinansowanie utworzenia w Opolu kolejnego ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami dla 40 osób i uwzględnienie środków finansowych na ten cel na 2023 r i lata kolejne. W odpowiedzi⁵⁵ Ministra Rodziny i Polityki Społecznej wskazano m.in., że gmina może ubiegać się o środki finansowe na utworzenie klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi wnioskując o nie ponownie do Wojewody Opolskiego w 2023 r.;

- w 2023 r. miasto Opole ponownie zwróciło się do Wojewody Opolskiego z wnioskiem o zapewnienie na 2023 r. środków finansowych w wysokości 501 tys. zł na utworzenie klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi dla 40 osób oraz na doposażenie funkcjonujących ŚDS⁵⁶. Decyzją Wojewody Opolskiego z 24 kwietnia 2023 r. zwiększony został plan dotacji celowej o 24 tys. zł z przeznaczeniem dla ŚDS Magnolia;
- c) w 2024 r. Wojewoda Opolski w odpowiedzi na wniosek miasta Opola z 11 grudnia 2023 r. o środki finansowe na remont i doposażenie ŚDS, a także na zapewnienie na 2024 r. środków finansowych w wysokości 400 tys. zł na opracowanie koncepcji i dokumentacji projektowej na adaptację budynku lub jego budowę celem zwiększenia liczby miejsc w ŚDS Magnolia (typu C) dla 60 osób, poinformował o nieprzyznaniu środków na rozwój i utrzymanie ŚDS oraz na dokumentację adaptacyjną budynku ŚDS celem zwiększenia wnioskowanej liczby miejsc. W wyniku kolejnego pisma miasta Opola z 9 lipca 2024 r., zawierającego aktualizację potrzeb finansowych ŚDS, Wojewoda Opolski przyznał ze środków rezerwy celowej 42 tys. zł⁵⁷ z przeznaczeniem na zakup wyposażenia dla ŚDS w Opolu.

(akta kontroli str. 241-243, 394-471, 548-602)

W latach 2022-2024 miasto Opole nie zawierało z Wojewodą Opolskim umów na bieżące prowadzenie ŚDS. Trzy umowy⁵⁸ zawarte w tych latach z Wojewodą Opolskim dotyczyły finansowania ze środków dotacji celowej zadań zleconych z zakresu administracji rządowej związanych z prowadzeniem i rozwojem infrastruktury ŚDS dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Procedura uzyskania dotacji celowej z budżetu państwa na rozwój infrastruktury ŚDS realizowana była w dwóch etapach: ŚDS składały do Wydziału Polityki Społecznej UM wnioski o wypłatę środków finansowych lub refundację poniesionych już wydatków, wraz z kopiami faktur VAT, potwierdzającymi ich poniesienie. Po weryfikacji wniosków i załączonych do nich dokumentów pracownicy UM dokonywali sprawdzenia merytorycznego i w zakresie kwalifikowalności wydatków, a następnie przekazywał wniosek o uruchomienie środków finansowych wraz z załączonymi fakturami. Na podstawie wniosków złożonych do Wojewody Opolskiego oraz zawartych umów środki finansowe były przekazywane na rachunek Urzędu, a następnie na rachunki właściwych

⁵⁴ Znak pisma: PS.KW-001674/22.

⁵⁵ Znak pisma: DPS-V.4102.41.2022.MZ.

⁵⁶ Pismo z 2 grudnia 2022 r. dotyczące wniosku na rok 2023 r.

⁵⁷ Zwiększenie planu dotacji celowej FB.I.3111.1.34.2024.JF z 13 września 2024 r.

⁵⁸ Umowa nr ŚDS/4.2022 z 25 maja 2022 r. na środki finansowe w wysokości 55 tys. zł. Umowa nr ŚDS/5/2023 z 4 maja 2023 r. na środki finansowe w wysokości 24 tys. zł. Umowa nr ŚDS/8/2024 z 13 września 2024 r. na środki finansowe w wysokości 42 tys. zł.

ŚDS. Kontrolowana jednostka przekazywała Wojewodzie Opolskiemu kwartalne i roczne informacje o wykorzystaniu środków finansowych na ten cel.

(akta kontroli str. 243-244, 246-247, 603-879)

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że *weryfikacja dokumentów finansowych ŚDS realizowana przez UM oraz Opolski Urząd Wojewódzki, przed przekazaniem środków finansowych realizatorom zdania, pozwala zarówno miastu Opole, jak i Wojewodzie Opolskiemu na bieżącą kontrolę prawidłowości wydatkowania środków.*

(akta kontroli str. 246)

W latach 2023-2024 upoważnieni pracownicy OWU przeprowadzili dwukrotnie w Urzędzie kontrole wykorzystania udzielonych dotacji celowych. I tak:

- w 2023 r. kontrola dotyczyła prawidłowości wykorzystania dotacji udzielonej ŚDS Magnolia w 2022 r.⁵⁹ (kontrola została prowadzona w UM, Centrum Usług Wspólnych i ŚDS Magnolia). W wystąpieniu pokontrolnym Wojewoda Opolski wydał zalecenia dotyczące m.in.: przekazywania dotacji celowej w prawidłowym paragrafie klasyfikacji budżetowej oraz prowadzenie odrębnej ewidencji księgowej dla środków otrzymanych z dotacji celowej. W piśmie z 20 września 2023 r.⁶⁰ Prezydent Miasta Opola poinformował Wojewodę Opolskiego o sposobie wykonania zaleceń;

- w 2024 r. kontrola dotyczyła prawidłowości wykorzystania dotacji udzielonej ŚDS Fundacji Dom w 2023 r.⁶¹. W wystąpieniu pokontrolnym Wojewoda Opolski wydał zalecenie dotyczące m.in.: sporządzania bieżących informacji z rozliczenia dotacji zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami. W piśmie z 25 lutego 2025 r.⁶² Prezydent Miasta Opola poinformował Wojewodę Opolskiego o sposobie wykonania zaleceń.

(akta kontroli str. 1131-1179)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2022-2024 kontrolowana jednostka prawidłowo przekazywała środki finansowe do dwóch ŚDS działających na terenie miasta Opola, a także prawidłowo rozliczała środki finansowe otrzymane od Wojewody Opolskiego na bieżące prowadzenie ww. ŚDS oraz rozwój ich infrastruktury. Prawidłowo i rzetelnie rozpoznawano skalę potrzeb, a Prezydent Miasta Opola podejmował działania zmierzające do pozyskania zwiększonych środków finansowych z przeznaczeniem na działalność ŚDS.

⁵⁹ Wystąpienie pokontrolne z 24 sierpnia 2023 r., znak: FB.III.431.7.2023.AM.

⁶⁰ Pismo Prezydenta Miasta Opola do Wojewody Opolskiego z 20 września 2023 r., znak: KWIA.1710.5.2023. PS.KW-002254/23.

⁶¹ Wystąpienie pokontrolne z 28 stycznia 2025 r., znak: FB.III.431.25.2024.AM.

⁶² Pismo Prezydenta Miasta Opola do Wojewody Opolskiego, znak: KWIA.1710.5.2024. PS-RSS.KW-000059/25.

3. Sprawowanie nadzoru i kontroli nad procesem funkcjonowania środowiskowych domów samopomocy

3.1. W latach objętych kontrolą Prezydent Miasta Opola zatwierdzał dokumenty dotyczące funkcjonowania ŚDS-ów⁶³, i tak dla:

- a) ŚDS Magnolia - Regulamin organizacyjny⁶⁴, Program działalności domu dla typu A, B i C⁶⁵, Plany pracy domu na każdy rok objęty kontrolą⁶⁶;
- b) ŚDS Fundacji Dom - Regulamin organizacyjny⁶⁷, Program działalności domu⁶⁸, Plany pracy domu na każdy rok objęty kontrolą⁶⁹.

(akta kontroli str. 1198, 1200-1201)

Sprawozdania z działalności obu ŚDS były terminowo przedkładane do UM, tj. do 15 lutego po okresie sprawozdawczym⁷⁰. Zawierały one wszystkie wymagane dane, tj. m.in.: informacje dotyczącą form i efektów prowadzonej działalności, zasobów domu, środków finansowych przeznaczonych na jego funkcjonowanie, a także dane dotyczące liczby uczestników, informacje o współpracy z innymi podmiotami, ocenę realizacji zadań i ewentualne wnioski, w tym planowane zmiany w zakresie funkcjonowania domu⁷¹.

(akta kontroli str. 1376-1543)

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że (...) *przekładane przez ŚDS sprawozdania roczne zawierały kwintesencję funkcjonowania tych jednostek zarówno pod względem merytorycznej działalności na rzecz uczestników, zasobów finansowych i kadrowych, jak i danych statystycznych, a także oceny realizacji zadań i wnioski tychże podmiotów co do planowanych zmian (...).*

(akta kontroli str. 1203)

⁶³ Miasto Opole dysponowało statutami obu ŚDS: statut ŚDS Magnolia: Przyjęty uchwałą Nr XLVIII/454/97 Rady Miasta Opola z dnia 20 listopada 1997 r. w sprawie utworzenia Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi w Opolu (zmieniony Uchwałą Nr XXXII/332/08 Rady Miasta Opola z dnia 19 stycznia 2022 r.); statut Fundacji Dom Przyjęty uchwałą Zarządu Fundacji Nr 2/I/2022 z dnia 19 stycznia 2022 r. w sprawie statutu Środowiskowego Domu Samopomocy Fundacji Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym.

⁶⁴ Przyjęty zarządzeniem Nr OR-I.0050.287.2020 Prezydenta Miasta Opola z 18 czerwca 2020 r. w sprawie zatwierdzenia Regulaminu Organizacyjnego Środowiskowego Domu Samopomocy dla Osób z Zaburzeniami Psychicznymi Magnolia w Opolu, zmieniony zarządzeniami Prezydenta Miasta Opola: Nr OR-I.0050.503.2021 z 2 września 2021 r., Nr OR-I.0050.795.2022 z 30 grudnia 2022 r., Nr OR-I.0050.400.2025.

⁶⁵ Zatwierdzone: 9 grudnia 2013 r. i 25 lipca 2023 r. przez Prezydenta Miasta Opola.

⁶⁶ Zatwierdzone: 28 grudnia 2021 r., 30 grudnia 2022 r., 21 grudnia 2023 r. przez Prezydenta Miasta Opola.

⁶⁷ Zatwierdzony 7 lipca 2015 r. przez Prezydenta Miasta Opola.

⁶⁸ Zatwierdzony 15 stycznia 2015 r. przez Prezydenta Miasta Opola.

⁶⁹ Zatwierdzone: 28 grudnia 2021 r., 10 stycznia 2022 r., 21 grudnia 2023 r., przez Prezydenta Miasta Opola.

⁷⁰ ŚDS Magnolia złożył sprawozdania odpowiednio: 14 lutego 2023 r., 13 lutego 2024 r., 13 lutego 2025 r. ŚDS w Opolu złożył sprawozdania odpowiednio: 13 lutego 2023 r., 15 lutego 2024 r., 7 lutego 2025 r.

⁷¹ Przykładowo w sprawozdaniu ŚDS Magnolia z realizacji Planu pracy za okres od kwietnia do czerwca 2024 r., w części Działania wynikające z analizy realizacji planu za rok poprzedni, realizowanych projektów, programów wskazano m.in.: pozyskanie środków na wymianę nawierzchni prowadzącej do wejścia głównego ŚDS Magnolia oraz na wymianę rur kanalizacyjnych, dostosowanie procedury ewakuacyjnej uwzględniającej osoby ze szczególnymi potrzebami oraz przeprowadzenie szkoleń w tym zakresie, zorganizowanie w październiku 2024 r. XV Wojewódzkiego Przeglądu Twórczości Artystycznej Środowiskowych Domów Pomocy Społecznej pn. Festiwal Opolskich Talentów.

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM w ramach nadzoru nad działalnością ŚDS Magnolia dodatkowo zobowiązał ten podmiot do przekładania sprawozdań kwartalnych⁷² w terminie do 15 dnia każdego miesiąca następującego po zakończeniu kwartału⁷³. W przypadku ŚDS Fundacji Dom przekazywanie sprawozdań kwartalnych przewidziane zostało w umowie zawartej z miastem Opole dotyczącej powierzenia zadania pn. *Prowadzenie w latach 2022-2024 ośrodka wsparcia dziennego – środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami* i obejmowało dane według wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. w sprawie wzorów ofert i ramowych wzorów umów dotyczących realizacji zadań publicznych oraz wzorów sprawozdań z wykonania tych zadań⁷⁴. Pracownicy Urzędu na bieżąco analizowali sprawozdania ŚDS, nie wnosząc uwag i wniosków to tych dokumentów.

(akta kontroli str. 1376-1543)

Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że *sprawozdania były szczegółowo analizowane z uwagi na konieczność reagowania na potrzeby i realia wynikające z bieżącej sytuacji tych podmiotów. Analiza sprawozdań była także formą sprawowania nadzoru nad jednostkami, w szczególności pod względem realizacji celów do jakich jednostki te zostały powołane i zadań wynikających z dokumentów strategicznych jednostek. Analizy wykorzystywano do sporządzania rocznych ocen jednostki (ŚDS Magnolia). Przekładane przez ŚDS sprawozdania są źródłem aktualnej wiedzy o sytuacji w ośrodkach (...). Wydział Polityki Społecznej na bieżąco współpracuje z ŚDS w zakresie bieżących potrzeb, jak i długofalowych, dotyczących rozwoju ośrodka wsparcia. Wynikająca ze sprawozdań wiedza o sytuacji i potrzebach ośrodków wsparcia stanowi podstawę do składania wniosków o dodatkowe środki na rozwój ŚDS w obliczu niewystraczających środków z dotacji budżetu państwa na zapewnienie zwiększających się wynagrodzeń dla pracowników ŚDS. Miasto Opole wystąpiło 8 lipca 2024 r. z wnioskiem do Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej o zwiększenie środków dotacji na uczestnika ŚDS – od sierpnia do grudnia 2024 r. zwiększono dotację na jednego uczestnika ŚDS z 290% kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej do 320 % tego kryterium (tj. o kwotę 232,80 zł). Ponadto wiedza pochodząca m.in. ze sprawozdań ŚDS będzie wykorzystana do opracowania nowej strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Opola na lata 2026-2030.*

(akta kontroli str. 1204-1205)

3.2. W latach 2022-2024 pracownicy Urzędu nie przeprowadzali kontroli w ŚDS⁷⁵. Kontroli tych domów nie ujęto także w planach kontroli Wydziału Kontroli i Audytu Wewnętrznego UM (kontrolę udzielonych ŚDS dotacji celowych przeprowadzali pracownicy OUW, a uczestniczyli w nich również pracownicy UM). W latach objętych kontrolą zarówno do UM, jak i do jednostek

⁷² Sprawozdanie obejmowało m.in. informację opisową o realizowanych przez jednostkę zadaniach w zakresie działań statutowych związanych z działalnością domu, akcjach, programach, szkoleniach, kontrolach, przeglądach, naprawach, remontach, zakupach materiałów i wyposażenia.

⁷³ Pismo Naczelnika Wydziału Polityki Społecznej UM z 21 marca 2024 r., znak PS.8120.4.6.2024-PS.KW-000220/24.

⁷⁴ Dz. U. z 2018r. poz. 2057.

⁷⁵ ŚDS podlegały kontroli wykorzystania dotacji przeprowadzanej przez pracowników OUW.

organizacyjnych miasta Opola nie wpływały skargi ani wnioski dotyczące funkcjonowania ŚDS.

Zadania związane z nadzorem nad ŚDS, zgodnie z Regulaminem organizacyjnym UM⁷⁶, realizował Wydział Polityki Społecznej UM, w ramach sprawowania nadzoru nad działalnością miejskich jednostek organizacyjnych (w tym ŚDS Magnolia) oraz realizacją zadań zleconych (w tym zakresie – ŚDS Fundacji Dom). Zadania związane z planowaniem i przeprowadzeniem kontroli realizował Wydział Kontroli i Audytu Wewnętrznego UM.

(akta kontroli str. 1206, 1208)

W sprawie sposobu prowadzonego nadzoru oraz kontroli nad realizacją zadań przez ŚDS-y, Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła, że (...) *zadania i mechanizmy bieżącej kontroli finansowej, merytorycznej i prawnej w zakresie przepływu środków finansowych oraz nadzór nad całokształtem gospodarki finansowej i merytorycznej jednostek organizacyjnych miasta, stronę formalno-prawną i finansową oraz udzielanych dotacji podmiotom zewnętrznym na realizację zadań gminy, przydzielony jest w UM m.in. Wydziałowi Finansowo-Księgowemu, Wydziałowi Prawnemu, Centrum Usług Wspólnych (wsparcie finansowo-kadrowe), Zarządowi Miasta (...).* Naczelnik Wydziału Polityki Społecznej UM wyjaśniła również, że w związku z realizacją zadania z zakresu pomocy społecznej, zleconego z zakresu administracji rządowej do realizacji gminie, polegającego na prowadzeniu i rozwoju infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – ŚDS-ów, Wydział Polityki Społecznej w ramach prowadzonego nadzoru współpracował ściśle z jednostką miejską ŚDS Magnolia, zarówno w zakresie merytorycznym, jak i finansowym, poprzez stałą wymianę informacji i dokumentów, dotyczących realizacji celów i zadań, a także poprzez analizę programu działania ŚDS, planów pracy, sprawozdań, co umożliwiało bieżącą kontrolę, ale też umożliwiało współkreowanie rozwoju tej jednostki oraz skuteczność w rozwiązywaniu jej bieżących problemów. W ramach nadzoru prowadzono: sprawy związane ze spełnianiem formalno-prawnych podstaw funkcjonowania jednostki, czynności związane z zatwierdzaniem opracowanych przez kierownika jednostki w uzgodnieniu z wojewodą wymaganych dokumentów (regulamin organizacyjny, program działalności ŚDS, roczne plany pracy domu), weryfikację zapotrzebowania na środki finansowe z budżetu państwa, analizę i weryfikację kwartalnych Informacji dotyczących wykorzystania środków, obsługę wniosków na rozwój infrastruktury ŚDS, w tym rozliczenia dotacji z rezerwy celowej budżetu państwa udzielanej na powyższy cel, sprawy związane z realizacją porozumień międzygminnych dotyczących świadczenia w ŚDS usług dla mieszkańców innych gmin, weryfikację realizację zadania oraz wydatkowania dotacji w ramach zawartych umów, weryfikację poprawności sprawozdań kwartalnych z realizacji tych umów, weryfikację kwalifikowalności oraz prawidłowości rozliczeń wydatków i ich zgodności z załączonymi sprawozdaniami kwartalnymi do umów dokumentami finansowymi, przekładanymi w formie kserokopii, sporządzanie aktualizacji planu dotacji oraz aneksy do umów związane ze zmianą kwoty dotacji.

(akta kontroli str. 1207-1208)

⁷⁶ Stanowiącym załącznik do zarządzenia Prezydenta Miasta Opola Nr OR.I-0152-94/06 z dnia 1 sierpnia 2006 r. (ze zm.).

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W latach 2022-2024 miasto Opole prawidłowo nadzorowało ŚDS funkcjonujące na swoim terenie. Nadzór UM w zakresie usług realizowanych przez ŚDS pełniono m.in. poprzez weryfikację przekładanych przez te podmioty dokumentów rozliczeniowych i sprawozdawczych, a także uczestnictwo w kontrolach wykorzystania dotacji celowych prowadzonych przez pracowników OUW. Prezydent Miasta Opola zatwierdzał także dokumenty dotyczące organizacji funkcjonowania tych ŚDS.

OBSZAR

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury w Opolu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Opole, 19 listopada 2025 r.

Kontroler
Agnieszka Roszczak-Fedorowicz
główny specjalista kontroli
państwowej
podpisano elektronicznie

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Opolu
Dyrektor
z up. Janusz Madej
p. o. Wicedyrektora
podpisano elektronicznie